

BORZIČOVA VÝZVA K PROMĚNĚ

Adam Borzič: *Spiritualita posvátné Země. Divoká cesta spolubytí*, Praha: Portál, 2026.

Provokativní knihu Adama Borziče *Spiritualita posvátné Země* není snadné žánrově zařadit. Pohybuje se na rozhraní několika různých literárních útvarů a stylů. Autorova překvapivě osobní výpověď osciluje mezi populárně naučným výkladem, angažovaným komentářem současné kulturní situace a naléhavou výzvou, adresovanou každému čtenáři.

Přestože Borzič disponuje solidním filozofickým a teologickým vzděláním, jeho kniha není v úzkém slova smyslu odbornou studií. Autor totiž nemluví k odborníkům a specialistům, jeho cílovou skupinou je nejširší čtenářská veřejnost. Jeho osobitý styl s obdivuhodnou lehkostí přechází od popularizujícího výkladu k vroucímu osobnímu vyznání a také od analýzy relevantních dat k poetickým obrazům a krátkým příběhům, které vykládanou látku názorně ilustrují.

Borzič v sobě nezapře básníka. V některých částech knihy jako by se nechal nést vírem básnických metafor a vášnivého zaujetí pro věc. Sympatické je jeho otevřené líčení vlastních zápasů, které místy dospívá až k odvážnému sdílení docela důvěrných záležitostí. To je pro jeho autorský styl příznačné: o řadě citlivých témat se vyjadřuje natolik otevřeně, že místy dospívá až do polohy zranitelného osobního vyznání. Jmenuje konkrétní přátele, uvádí bolestné i krásné dětské vzpomínky, vypráví důležité události vlastního životního příběhu. Kniha to dodává svěžesti a čtivosti, některé pasáže jsou opravdu strhující.

Zároveň ovšem nejde o pouhé osobní svědectví či subjektivní citový výlev. Borzič docela pečlivě a věcně charakterizuje současnou kulturní a politickou situaci u nás i ve světě. Na základě kritické analýzy nejrůznějších patologických trendů, krizí a dilemat současné doby a v rozhovoru s relevantní odbornou literaturou a vlastní životní zkušeností hledá a nalézá východiska pro vhodnou „spiritualitu pro naši dobu.“

Inspiraci nachází v duchovních tradicích, které podstatným způsobem utvářely jeho vlastní horizonty, vedle katolického křesťanství, v němž byl vychován, a tantrického buddhismu, ke kterému na

své životní pouti dospěl, je to především tradice židovské mystiky, islámského sufismu a některé prvky starověkých a domorodých náboženství.

V knize *Spiritualita posvátné Země* Borzič nabízí originální syntézu různorodých prvků a motivů, vycházejících z několika odlišných duchovních tradic. Základními předpoklady této syntézy jsou:

- Ne-dualita vnímání, tedy takový pohled na realitu, který po vzoru dávných i současných mystiků odmítá dualistické členění skutečnosti do binárních opozic typu subjekt – objekt, duch – hmota, duše – tělo, Bůh – příroda. Tento intuitivní přístup ke skutečnosti, hledající skrytou jednotu za mnohostí jevů, autor představuje jako kýženu protíváhu vůči dualistickému (karteziánskému) myšlení, příznačnému pro moderní západní kulturu a odpovědnému za celou řadu patologií současného světa.
- Hierodiversita, tedy vstřícná otevřenost vůči nejširší škále duchovních tradic lidstva, vycházející z předpokladu, že v jednotlivých vzájemně odlišných kulturně civilizačních okruzích přichází ke slovu mnohotvará duchovní moudrost, potenciálně obohacující a inspirující pro všechny.
- Ekofeminismus, tedy perspektiva vycházející z alarmujícího faktu hrozného a trvajících poškození životního prostředí v důsledku nešetrného chování ze strany lidí. A také ze zkušenosti strukturální nespravedlnosti ve vztahu k ženám (a dalším marginalizovaným či utlačovaným skupinám), způsobené dějinami patriarchálního uspořádání tradičních, ale i moderních společností.

Na základě těchto tří východisek Borzič promyšlí osobitou vizi spirituality pro dnešní dobu, kterou navrhuje jako alternativu vůči apokalyptickým náladám a cynické skepsi, která se mnohých současníků při pohledu do budoucnosti zmocňuje.

Borzičem navrhovaná spiritualita zahrnuje čtyři stádia, která ovšem nemusí představovat po sobě jdoucí fáze, ale spíš

trvale přítomné principy, které v různých životních obdobích vystupují do popředí s různou mírou intenzity:

- Via positiva, to znamená radostné přitakání darům života a okouzující kráse stvoření, tedy „původnímu pozhánání,“ které je východiskem úžasu a vděčnosti jakožto prapůvodních a vlastně nepřírozenějších reakcí člověka na skutečnost, která ho obklopuje.
- Via negativa, spočívající v ostrém uvědomění „odvrácené strany bytí,“ projevující se v bolesti, prázdnotě, utrpení, smrti. Nejde tedy o nic jiného než o poctivé členění stinným a temným stránkám lidské existence.
- Via creativa, to je hledání tvořivého, hravého a činorodého přístupu k životu ve světle poučení plynoucího z via positiva a via negativa. A konečně – via transformativa, která překračuje rámec subjektivně zaměřené spirituality a hledá způsob, jak přiložit ruku k dílu a aktivně se podílet na proměně nejen vlastního nitra, ale

také neutěšených poměrů ve světě: od bezpráví vůči znevýhodňovaným skupinám po bezohlednou devastaci životní prostředí.

Borzičova kniha tak představuje naléhavé pozvání k proměně, která začíná v lidském nitru, ale nekončí v něm. Naopak, zcela přirozeně ústí do tvořivého zápasu o nápravu světa. Borzič věří, že jen společné úsilí uvědomělých a spirituálně vnímavých lidí může nabídnout lepší vizi budoucnosti, než je ta, která vychází z katastrofických scénářů a pesimistických prognóz, jakých je dnes všude plno.

A naději potřebujeme jako sůl, říká Adam Borzič. Jeho pozoruhodná kniha je v tomto smyslu naléhavou výzvou pro každého, kdo má uši k slyšení. Je apelem, mířícím přímo do srdce každého čtenáře. ■

Pavel Hošek

